

189/40:1-2 v neravnost
Poština plačana v gotovini

Slovenski jezik

Glasilo Slavističnega društva

Letnik III.

Snopič 1—2

1940

Izdaja Slavistično društvo v Ljubljani

SLOVENSKI JEZIK

IZ SPOŠTOVANJA DO NJEGOVEGA DELA
V IMENU PRIJATELJEV IN HVALEŽNIH UČENCEV
SVOJEMU PREDSEDNIKU IN ČASTNEMU ČLANU

DOKTORJU FRANCETU KIDRIČU
AKADEMIKU UNIVERZITETNEMU PROFESORJU

OB NJEGOVI ŠESTDESETLETNICI

SLAVISTIČNO DRUŠTVO V LJUBLJANI

Prof. dr. Rajko Nahtigal

Prezrta izdaja I. I. Sreznevskega slovenskih narodnih pesmi „Mlade Brede“ in ziljskega „reja“

Proslave šestdesetletnice rojstva prof. Franca Kidriča se morem, zaposlen, kakor ve, z drugim nujnim in obsežnim delom, udeležiti le s tem slučajnim in skromnim, njegovemu polju nekoliko se bližajočim delcem, ki ga naj slavljeneč s prisrčnimi čestilkami blagohotno sprejme v znak že starega prijateljstva štirih desetletij.

V katalogu nemškega antikvariata Markert-Petters (Leipzig, Nr. 42, Slavica IV) sem zasledil in posrečilo se je tudi dobiti za ljubljanski slavistični institut v slovanski filologiji sicer pozabljen in neuporabljen zbornik petrograjske akademije (v seznamu Miklošičevih virov ga n. pr. ni) Памятники и образцы народнаго языка и словесности русских и западныхъ Славянъ I—IV (Санктпетербургъ 1852—6), ki ga je izdal petrograjski profesor in akademik Izmail Ivanovič Sreznevskij (1812 do 1880),¹ prednik V. Jagića in poleg A. H. Vostokova najznamenitejši ruski slavist, kot ponatis dodatkov k prvim štirim letnikom od njega urejevanih Извѣстія по отдѣленію русскаго языка и словесности (tudi второго отдѣленія) akademije znanosti iz l. 1852.—6. Kakor pove etiketa na notranji strani platnic „Bibl. Boehtlingk № 1067“, je knjiga pripadala nekdanj slovitemu sanskrtistu O. Böhlingku, petrograjskemu akademiku in rojenemu Petrograjčanu. Knjiga obsega 240 strani ali bolje 480 stolpcev v 4° in vsebuje poleg uvoda „Программа для собиранія образцовъ народнаго языка и словесности“ osem in štirideset poglavij z različnim slovanskojezikovnim narodnim blagom, ki si pa ne sledi po jezikih, kakor je v kazalu zbrano I—X („Памятники“ I. velikoruski, II. maloruski, III. beloruski, IV. bolgarski, V. srbski, VI. slovenskohorutanski, VII. češki in slovaški, VIII. srbskolužiški, IX. baltsko-slovanski, t. j. zalabski, in X. poljski, a prav za prav kašubski), temveč poljubno, tako da stoje slovenske narodne pesmi na dveh mestih: „Хоруганскія пѣсни из Зильской долины“ na stolpcih 125—128 kot

¹ Ягичъ В. И., Исторія славянској филологіи, str. 319 sl. in 466 sl. (Энциклопедія славянској филологіи, вып. 1. Санктпетербургъ 1910). Na str. 474 se navaja zbornik le mimogrede v zvezi s kašubskim narečjem. Glej tudi Narodna enciklopedija IV, 348. Ime pišem biblioteški z -ne- in ne -nje-. Zbornik Памятники и образцы оменя I. I. Davudov, О литературныхъ трудахъ Академика И. И. Срезневскаго (Ученія Записки втораго отдѣленія Имп. Акад. Наукъ, II 1, 1856, str. XLVII): „Въ Памятникахъ и образцахъ народнаго языка (Срезневскій) печатаеть постепенно между прочимъ и досель неизданные памятники изъ своихъ собственныхъ сборниковъ, гдѣ нужно, съ объясненіями и замѣчаніями.“

X. poglavje (pomotoma natisnjeno XI.) med „IX. Старинныя великорусскія пѣсни“ in „XI. (pomotoma X.) Българскыя пословици“; „Хорутанская пѣсня Mlada Breda“ (v kazalu „Пѣсня Краинская“) pa na stolpcih 427—432 kot XLVII. poglavje med „XLVI. Болгарская пѣсня“ in „XLVIII. Памятники нарѣчій залабскихъ Древлянъ и Глинянъ“, t. j. t. zv. polabskih Slovanov. Tekstom so pridejane pripombe in po njih ter po dodatku v kazalu „Изъ сборника И. И. Срезневскаго“ pri slovenskih, nekaterih srbskih in eni slovaški pesmi izvemo, da jih je Sreznevskij, seveda predvsem za svojega skoro triletnega študijskega potovanja (1839—1842), ali sam zapisal, ali pa zapis od drugega prejel kakor „Mlado Bredo“, o kateri pravi „Мой списокъ записанъ однимъ изъ молодыхъ Хорутанъ со словъ его старушки матери“, kar kaže, kakor bomo videli, na A. Žaklja — Rodoljuba Ledinskega.

Kakor je razvidno iz uvoda k zborniku (stolp. 3—4), je Sreznevskij sam stavil stroge znanstvenokritične zahteve za zapisovanje narodnega blaga: „Записывать всё такіе памятники надобно не только дослова, не подмѣняя словъ и выраженій ни для полноты, ни для красоты фразъ, но и вполне сообразно съ выговоромъ народнымъ...“, a za narodne pesmi še posebej „впѣсняхъ (надобно отмѣчать) — размѣръ стиха и размѣръ напѣва, а если можно, то и самыя напѣвы, ни сколько впрочемъ не приноравливая ничего къ требованіямъ ученаго стихосложенія и ученой музыки“. Dasi ne Malorus po poreklu (rojen je bil v Jaroslavlju, a vzgojen v Harkovu), se je tako vživel v južnorusko življenje, da je zbiral in izdajal maloruske narodne pesmi i. dr. že kot mladenič pred potovanjem.² Slovincem je, kakor znano, podal prvo znanstveno klasifikacijo narečij,³ ki očituje izredno sposobnost bistrega opazovanja in o kateri sodi prof. Ramovš, Dialekti, stran XXV sl., da „moramo smatrati Sreznevskega sliko za najbolj izrazito, v koncepciji pravilno“, ter da je Sreznevskij „še najgloblje prodril v poznavanje slovenskega jezika“ in „storil toliko kot nihče pred njim in za njim“.

O pripravi k izdaji zbornika je pisal Sreznevskij V. Hanki⁴ še iz Harkova 12. marca l. 1843.: „Я (занялся) приготовленіемъ образцовъ Славянскихъ нарѣчій. Мнѣ хотѣлось бы въ этомъ изданіи подробно характеризовать нарѣчія, и въ топографико-историческомъ порядкѣ представить рядъ отрывковъ на всѣхъ нарѣчійхъ съ объясненіями; до сихъ поръ впрочемъ матеріалы мною собираемые, еще въ хаосѣ...“ Še preje, 1. dec. l. 1842., pa omenja, da od štirih teden-

² Вудичъ С., Срезневскій Исмаиль Ивановичъ (Энциклопедическій словарь, издатели Ф. А. Брокгаузъ - И. А. Ефронъ, Т. XXXI, стр. 366 сл., С.-Петербургъ 1900).

³ Срезневскій И. И., О словенскихъ нарѣчійхъ (Журналъ Минист. народн. просвѣщ. 1841, часть XXXI, отд. II, стр. 133—164); i. d., Обзорніе главныхъ чертъ средсва звуковъ въ нарѣчійхъ славянскихъ (ib. 1845, ч. XLVIII, отд. II, стр. 149 до 186). Bibliografijo spisov Sreznevskega gl. pri posmrtnici od A. Th. Вуѣкова (Отчетъ о дѣятельности втораго отдѣленія Импер. Акад. Наукъ за 1880 годъ. Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности Т. XXII, № 6, стр. 79 сл. Санкт-петербургъ 1881).

⁴ Францевъ В. А., Письма къ Вячеславу Ганкѣ изъ Славянскихъ земель, стр. 1030, 1025 (Варшава 1905). Isto češki Casopis Českého museum XVII., 470—1, 464 (w Praze 1843).

skih ur za drugoletnike uporablja eno za branje „образцовъ Славянскихъ нарѣчій“.

Po Slovenskem je Sreznevskij potoval spomladi l. 1841. Prešeren mu je v spomin napisal na listek: „Gospodu Ismajlu Sresnjevskimu v spomin velkiga tédna léta 1841. Si slovénskiga rodú, te ne prasham kam, zhimu, kadar bosh prishel domú, sín neumrjozhe Sláve, spomni bratov se krog Sáve! Dr. Preshérin.“⁵ O potovanju je podrobno poročal svoji materi.⁶ Prvo slovensko pesem si je zapisal po petju voznikov Kranjcev še v dunajskem predmestju, ko se je konec februarja l. 1841. odpravil na pot na jug (DS XII, 130). Ta ga je peljala preko Maribora, Ptuja in Varaždina v Zagreb, od tam pa s St. Vrazom preko Karlovca, Metlike in Novega mesta v Ljubljano, kamor je prispel 5. aprila (DS XII, 165—6). Tu se je pod vodstvom F. Metelka, profesorja za slovenski jezik v semenišču, bavil s slovenščino. St. Vraz pa poroča na veliki petek 8. aprila svoji posestrimi, da so ju na stanovanju posejili trije bogoslovci, „koji nas lépo ilirskim jezikom pozdrave. Ja sam sečnio, da su oni rodjeni Dalmatinci . . . No oni me uvéravaju, da su rodjeni Kranjci, jedan Gorenac, drugi Dolenac, a tretji Nutranjac“. Ti trije bogoslovci so bili po Prijateljevem sklepanju najbrž L. Pintar, J. Krašna in A. Žakelj.⁷ Za Antona Žaklja — Rodoljuba Ledinskega (1816—1868)⁸ iz Ledin pri Žiréh nad Idrijo ne more biti nobenega dvoma, ker je le on mogel biti tisti „изъ молодыхъ Хорутанъ“, ki je „со словъ старушки матери“ zapisal tekst „Mlade Brede“. Prim. s tem, kar piše K. Dežman, Novice 1850, str. 202, v poročilu o Grünovem prevodu slovenskih narodnih pesmi, da je škoda, da je Anastazij Grün pozabil na narodne pesmi v V. zvezku „Kranjske čbelice“. „Posebno je,“ pravi, „»Mlada Breda«, ktero je, kakor smo zvedili, učen rodoljub na Notranjskem iz ust starke napisal, in blezo pozabljeno smerti otel, tako lépa, da ji skorej ni para.“ Objava Grünovega prevoda v Novicah l. 1853., str. 21, je dala Bleiweisu povod k ponatisu „Mlade Brede“ s pripombo: „Ena narlepših slovenskih narodskih pesem je »mlada Bréda«. Verli rodoljub gosp. A. Ž. jo je slišal prepevati od svoje stare matere na Notranjskem in si jo zapisal ter nekoliko olikano visoki čislani »Krajnski čbelici« izročil.“ Pri izdaji „Mlade Brede“ v Koledarčku za leto 1856. pa pravi, da mu je pesem izročil Rodoljub Ledinski, „kakor jo je iz ust svoje ranjce matere slišal“, a Žakelj ravnotam med drugim pripominja: „Tako so mati skozi in skozi peli.“ Vrh tega je poslal Žakelj 25. novembra l. 1841. Vrazu pismo, v katerem mu iz dopisa celovškega bogoslovca priobčuje, da je policijska oblast osumila Vraza, Sreznevskega in tiste, ki so z njima občevali, političnega rovarjenja, na

⁵ Ljubljanski Zvon 1900, XX., 771; Kidrič F., Prešeren I., 222, 378.

⁶ Живая старина III, 27 sl. (С.-Петербургъ 1893); v slovenskem prevodu Merhar I., I. I. Sreznevskij na Slovenskem (Dom in Svet 1899, XII, 129 sl., 161 sl., 193 sl.). Mesta navajam po tem prevodu kot bolj dostopnem.

⁷ Prijatelj I., Vrazova popotovanja po Slovenskem (Časopis za zgodovino in narodopisje 1910, VII, 169 sl.).

⁸ Marn J., Anton Žakelj — Rodoljub Ledinski (Jezičnik XVII, 42 sl. V Ljubljani 1879); Grafenauer I., Zgodovina slovenskega slovstva II, 184 sl. (Ljubljana 1911).

kar iz dopisa dalje navaja: „Und da ich erfahren habe, dass auch Du (t. j. Žakelj) mit diesen beiden (dem Vraz nämlich und jenem Professor), bekannt geworden bist, so wollte ich Dir dies als ein Curiosum berichten . . .“ K temu dodaja Žakelj: „Što Vi sudite o toj psovki? Ja neznam, je li gospodin Sreznevskij ikaku rečcu o tom namirenju Ruskog vladarstva (t. j. spraviti vse Slovane pod se) izustio“ (ČZN VII, 178—9).

Za veliko noč sta napravila Sreznevskij in Vraz z dr. Chrobotom izlet v Kranj in Naklo. Ko pa je po vrnitvi Vraz zbolel, se je Sreznevskij sam podal na Koroško v Celovec, a dalje v Blatograd k U. Jarniku (1784—1844)⁹ in v Rož k M. Majarju (1809—1892),¹⁰ od koder se je 24. aprila odpravil v Ziljsko dolino v Bistrico; 25. aprila pa je bil na cerkvenem shodu pri Sv. Juriju, kjer se je zanimal za „visoki raj“, katerega začetne stihe omenja v pismu materi (DS XII, 193 sl.; ČZN VII, 171 sl.) in o katerem glej pozneje. Iz Bistrice se je napotil čez Trbiž in Pontebo v Režijo, 5. maja pa je bil zopet v Ljubljani, od koder je odpotoval v Benetke in potem čez Istro dalje v Dalmacijo. Z Vrazom se na Slovenskem nista več srečala. Ker je tudi ta hotel biti na ziljskem prošenju, se je 19. maja sam odpravil na Koroško in šel isto pot kakor prej Sreznevskij — Celovec, Blatograd, Rož, od tu pa z Majarjem v Ziljsko Bistrico, da je mogel videti „raj pod lipo pri Ziljanih“ (ČZN VII, 173 sl.).

„Mlada Breda“.

K. Štrekelj, Slovenske narodne pesmi I, 164 sl. je pesem „Mlada Breda“ natisnil po izdaji v petem zvezku „Krajske čbelice“ l. 1848. (str. 76 sl.). Za natis v zborniku Sreznevskega po rokopisu A. Žaklja iz l. 1841. ni vedel. Tu naj omenim, da je ta tekst dal pobudo nekemu B. B. v Saratovu, da je 31. jan. 1857 prevel pesem na rusko in prevod objavil v časopisu Русская Бесѣда (Москва 1857, II, 147 sl. „Молодая Бредя. Хорутанская пѣсня“).¹¹ Štrekelj l. c. pripominja, da je „pesem močno prenarejena, kakor se kaže, celó v pesniški méri, in nikakor nima tistega narodnega duha, ki se navadno išče v nji“. Že J. Bleiweis, Novice 1853, str. 21, je pri ponatisu pesmi z nekimi izpremembami omenil, da jo je Žakelj „nekoliko olikano“ izročil „Čbelici“, a „da jo je nekoliko olikal v besedi, brez da je bil le trohice mičnega narodskega duha vzela, zasluži veliko hvalo . . .“ „Še bolj razblinjeno“ označuje Štrekelj Žakljevo redakcijo v Bleiweisovem „Koledarčku“ za l. 1856. (str. 45 sl. „Mlada Breda. Národní balada iz idrijskih hribov.“), katero je Bleiweis opremil s sledečo pripombo: Pervikrat¹² pride ta krasna

⁹ Slovenski biografski leksikon I, 386 sl.

¹⁰ Slovenski biografski leksikon, 5. zv., str. 15 sl.

¹¹ Na ta prevod me je prijazno opozoril dr. J. Glonar. Kdo bi bil B. B., nisem mogel dognati. Za časa svojega bivanja v Rusiji 1901—2 sem videl delo E. И. Водовозова, Жизнь европейских народовъ, v katerega tretjem oddelku Жители средней Европы (СПб. 1883) se na str. 354—364 obravnavajo Словенцы (s slikami). Ta Vodovozova pa je bila žena V. I. Vodovozova (1825—1886), znanega pedagoga, ki je med dr. prevajal tudi pesmi. B. B. bi mogel biti tedaj B. Водовозовъ, vendar moti pripis „Saratov“.

¹² Tu in dalje razprto že v izvirniku.

pesmica, ena najlepših narodskih slovenskih, tû bolj dovršena na dan kakor je dosihmal tiskana bila“ (izšla je namreč poleg „Čbelice“ še v Malavašičevem „Pravem Slovencu“ l. 1849., list 17.—19.). „Slavnoznani Rodoljub Ledinski nam jo je izročil, kakor jo je iz ust svoje rajnce matere slišal. Kar tekst zadeva — nam piše marljivi nabiravec naših národnih pesem — ni ne dodjal ne izpustil kar nič, čeravno se očitno vidi, da tam pa tam še marsikaj manjka; tako, na priliko, v povedbi, ko ženin svojemu mlademu hlapcu glavo odseka, besede „Ti in mati“ silijo človeka več pričakovati, kakor v pesmi bere. Pa misli on, da to, kar manjka, je zgubljeno za vselej ... „Kar pa se tiče jezika“ — nam dalje sporočuje Rodoljub Ledinski — „sem ga enmalo spilil in tû in tam kakošno besedo dodal, da sem stroke (vêrže) izpolnil. Ako bravci to pesem dalje z že natisnjeno primerjajo, bojo zapazili, da tû in tam stoji sedaj namesto »s katere«, »s kateriga« — »ki ž-nje«, »ki ž-njim« itd. Tako so mati skozi in skozi peli; ali jaz duha našega priimena takrat še ne dobro spoznaje sem jo po nemško mislil olepotičiti, ter sem zabredel v neslovenski duh; sedaj sem opustil vse tiste napačne prestrôje. Beséd, menim, mi ni treba pojasnovati: vse so domače in slednjemu lahko razumljive, razun morebiti teh-le: šêne ...; »jaro on zavpije« ... na Slovenskem te besede razun v tej pesmi še nikdar nisem slišal; naj se tedaj ohrani; šlarasto ... pri nas pomeni šlar neko vrsto bolj žlahtnega platna; »molči, molči« podvojeno pomeni ... »čakaj« ...“ Radi presoje Žakljevih predelav narodnih pesmi je omembe vredna še njegova „Opomba“ pri predelanem ponatisu pesmi „Nuna Uršica“ („Narodna slovenska iz idrijskih hribov“),¹³ nekake spremljevalke „Mlade Brede“, tudi v Koledarčku 1856, str. 54 sl. (prvi natis je bil tako isto v Kranjski Čbelici 1848, V, 76 sl.): „V tej pesmi ni nič popravljenega, razun tu pa tam rima, kjer je bila zgubljena“ (to je seveda umeti cum grano salis). „Pušena je celo »nuna« in »nun'ca«, kakor in kjer je stara mati popevala nuna ali nun'ca, čeravno bi bilo dosledniši prvo ali drugo skozi in skozi pisati.“

Redakcija „Mlade Brede“ v „Koledarčku“ je izšla v ponatisu v „Nevenu“ V, 42 sl. (U Zagrebu 1856), ki ga Štrekelj že več ne omenja. Zanimiva je pri tem pripomba uredništva: „Buduć pako da si uzprkos opazki izdav. u „Koledarčku“ niesmo znali dovoljno tumačiti neobičnu u toj struci narod. sloven. pjesničtva ugladjenost i točnost, zato smo prije pjesmu priobćili vještomu kao što držimo u tom pogledu slovenskomu književniku, moleći ga da nam javi svoje mnienje o tom predmetu.“ Pod mnenjem, ki takoj za tem sledi, je podpisan „Jozipić“, psevdonom J. Macuna (1821—1883), ki je bil pod Vrazovim vplivom tudi nabiral narodne pesmi in bil tedaj profesor v Zagrebu.¹⁴ V njem Macun povsem kritično izvaja: „Krasna ova pjesma, pisana jezikom slovenskim kao što se govori u Idriji ... spada svakako u vrst narodnoga pjesničtva. G. Ledinski ... tvrdi da ju je sám u ovoj istoj formi čuo od svoje matere, nu dodaje ipak, da je glede jezika gdje koju malenkost promienio na toliko da su mu podpuní stihovi izašli. Nije to dakle narodna

¹³ Krajnska čbelica V, 67 sl.; Koledarček 1856, str. 54 sl.; Štrekelj I, 321.

¹⁴ Slovenski biografski leksikon 5. zv., str. 1 sl., 3.

pjesma u onom strogom znamenovanju, kao što se ga je držao Stanko Vraz u sabiranju slovenskih svojih nar. pjesamah; jerbo izim onih, što su ondje rahlom nu vještom rukom Prešernovom izgadjene, teško da ima koju u toj sbirci, koja se nebi čula u istoj formi od naroda. U obće valja primjetiti o toj pjesmi, da je već sám srok (rima) toli gladak i pravilan za strogo narodnu pjesmu dosta sumljiv, buduć da u svoj slavjanskoj narodnoj literaturi sigurno neima niiti jedne u toj struci tako pravilne pjesme; isto je tako mjerilo (metrum) trohajsko za narodnu pjesmu u najstrožjem smislu preveć pravilno ako ju prisposdobimo sa pravimi onimi neprikrojenimi primjeri slovenskoga narodnog pjesništva u Vrazovoj sbirci. Po tome se može tvrditi, da je predmet te pjesme istina kod naroda nadjen, nu pjesma sama da je po izobraženijem kojem čovjeku prikrojena; to se pako mnienje još bolje potvrđuje, čim ovo novije izdanje, i podpunije i glede forme ugladjenije, prisposdobimo sa prvim i starijim izdanjem, koje je u obće mnogo prostije. Nu gdješto je ipak prvo izdanje po mojem mnienju bolje; tako n. p. posljednja dva stiha, što su u novijoj formi slabo razumljiva, u starom sasvim jasno glase . . . Uza sve to ostaje ova pjesma prava iznimka od onoga pravila: da slovensko narodno pjesništvo imade boljih napjevah (melodjah), a tako zvano srbsko ili bolje štokavsko, bolji i ljepši sadržaj kao i veću pjesničku vrijednost.“ Dalje govori o jeziku, da kljub trohejskemu metrumu („a ova upravo okolnost odlikuje priobćenu ovdje pjesmu i jačo ju preporučuje kao pravu sestru štokavskih onih divnih pjesamah“) stoje enklitike na začetku stihov, kakor 2 „se sprehaja“, 3 „si odpirat grede“, 34 „ga v pogači mi bo ponujala“. Pri pojasnjevanju nekih besed in oblik opozarja glede na naglas na čakavsko narečje, pod 124 „jaro“ na sev.-vzh.-štaj. „klopotec jaren glas ima“, pod 86 (v „Čbelici“ 74) „postonja“, kar je bilo Sreznevskemu stolp. 429 neumljivo, na ime mesta nem. Adelsberg, pod 78, 90, 96 „rebula“ pa pravi: „Rebula u pokrajini oko Gorice najsladje vino. Ovdje treba opaziti, da se Turčin vinom nudi, kao što i to da Turčin ode po kršćanku djevojku, što dokazuje, da je ovu pjesmu sačinio čovjek, kojemu niesu bili dovoljno poznati turski običaji. Takovih pogrešakah teško da imade u ikojoj štokavskoj narodnoj pjesmi.“

Ponatis v Nevenu je prišel v roke tudi Sreznevskemu, pa se o njem stolp. 431—2 izraža: „Эта самая пѣсня (t. j. njegova redakcija), принадлежащая къ небольшому числу Хорутанскихъ пѣсень подобнаго (балладическаго) рода, напечатана и въ Neveně . . . , но только не въ такомъ видѣ, со многими литературными подправками и прибавленіями.“ O izpremembah in dodatkih v tekstu „Mlade Breda“ govori tudi G. Krek, Nekoliko opazk o izdaji slovenskih narodnih pesmi (Listki IV, 105 sl., v Ljubljani 1873): „Te napake se še rodoljub Ledinski nij čisto ognil, katerega smemo prištevatı med najboljše poznavalce našega narodnega pesništva . . . Svest sem si nasprotstva od marsikateri strani, ako izrečem mnjenje, da „Mlada Breda“ in „Nuna Uršica“ v Ledinskega zadnji koncepciji od leta 1856 imate mnogo umetno stvarjenih življev v sebi, — ali ne morem drugače in zagotavljam, da se ta misel nij brez globljega raziskavanja in preudarjanja v meni utrdila . . . Ledinski v svojem drugem prepisu pesmi „Mlada Breda“ in „Nuna Uršica“ . . .

je národnemu pesniku s tem hotel pomoči, da je oblikovne netočnosti popravil in misli v natančno logično zvez strinil; a ravno po tem početji dobila je pesen nenárodno lice, mesto da bi se, kakor mu je bila dobra nakana, pokazala v svoji prvotni dovršenosti. Tedaj mi pa tudi pri omenjenih dveh pesnih nij temeljni tekst Ledinskega recenzija od leta 1856 . . . , ampak ona po istem nabiralci v 5. zvezku Kastelčeve „Čbelice“ l. 1848 priobčena, veliko manj dovršena a toliko bolj národna.“ A. F. Levec piše v životopisu M. Valjavca (Ant. Knezova knjižnica II, 202, v Ljubljani 1895): „V obče je že znano in se po dr. Štrekljevi izdavi narodnih pesmi razvé dodobra, kako so starejši književniki, Vodnik, Prešeren, Smole, Ledinski, Poženčan in celó St. Vraz nabirali naše národno blago. Mislili so, da se pesmi v národovih ustih niso ohranile popolne in čiste in da jih morajo zatorěj popravljati.“ V teh napačnih mislih so nam nekatere bisere našega národnega pesništva n. pr. „Lepo Vido“, „Rošlina in Vrjanka“, „Mlado Bredo“ i. dr. izpridili tako, da je le iztežka razbrati iz njih, kaj je národna svojina, kaj umetni primeček in podvržek. Le sreča, da ti nabiralci niso poznali národnega deseterca in da niso vedeli, da mora ta verz po drugem stopu imeti odmor, tako da je mnogo podvrženih verzov spoznati že po tem, da nimajo odmora po drugem stopu“ (o tem glej sicer še pozneje).

L. 1913. pa je objavil J. Šilc „Ledinskega Mlada Breda v prvi redakciji“ (Dom in Svet XXVI, 278 sl.),¹⁵ ki jo je našel v rokopisni ostalini v Marijanišču¹⁶ v zvezku „Národne Krajske pšmi ino balade. Zapisane v Ledinah 3. Kímovica 1838“. Tedaj je bil Žakelj absolvent liceja pred vstopom v bogoslovje, kar se da sklepati iz Marnovih podatkov (Jezičnik XVII, 42), da je bil Žakelj 6. avg. 1842 posvečen v mašnika, 1839/40 pa Metelkov učencec, pač kot bogoslovec drugoletnik. Šilc misli, da se v razliki te prve redakcije od druge v „Čbelici“ „spozna razlika med Vrazovim¹⁷ in Prešernovim vplivom na Ledinskega“. „Kot je izšla natisnjena v Čbelici 1848., je gotovo nastala pod vplivom Prešernovega stiliziranja, ki ga je uporabil že pri Lepi Vidi v III. letniku Kranjske Čbelice, bodisi da je Prešeren rokopis Ledinskega popravil, bodisi da je Ledinski sam stilizacijo izvršil. Po Bleiweisovih besedah v Novicah l. 1853., str. 31, bi se moglo na poslednje misliti. A naša redakcija, iz l. 1838., ko si je Ledinski dopisoval z Vrazom, kaže v metru in v stalno se ponavljajočih formulah národno lice, dasi so v popravkih z rdečim in navadnim svinčnikom — kdaj? — že izvedeni prvi početki poznejše stilizacije.“ To je preveč rečeno. Iz popravkov, ki se ozirajo predvsem na ločila in diakritične znake na samoglasnikih (n. pr. 90 »prebrešena.« popravljeno »prebršena!« pri besedi, ki se pozneje ne nahaja več) in o katerih glej še pozneje, se pač ne more

¹⁵ Tudi na to me je v toku dela opozoril dr. J. Glonar.

¹⁶ Te ni v Marijanišču, kakor sta sporočila vodja Marijanišča in dr. J. Šilc, nič več najti.

¹⁷ O korespondenci med Vrazom in Žakljem, od katere se pa iz tridesetih let ni nič ohranilo v Vrazovi zapuščini, kakor tudi niso znana Vrazova pisma Žaklju, glej I. Prijatelj, Nekaj Vrazovih slovenskih dopisnikov (ČZN 1910, VII., 298, 294) ter F. Kidrič, Bibliografija Vrazovih spisov in korespodene (ib. str. 365, 381, 384).

sklepati na drugo redakcijo. Šilc zaključuje svoje mnenje: „To bo nemara pesem, kakor jo je slišal Ledinski prepevati od „stare svoje matere“ na Notranjskem in jo „nekoliko olikano“ poslal Kranjski Čbelici.“ To pa, kakor se bo videlo, tudi ne more odgovarjati resnici in tako vsa razna mnenja,¹⁸ ki sem jih namenoma navedel dobesedno, pač več ali manj zadevajo pravo, vendar so presplošna, da bi se lahko smatrala za dogvana, saj se tudi ne opirajo na podrobnejši pretres, ki kaže stvar v nekoliko izpremenjeni luči. A za to je poleg rokopisne redakcije zelo dobro došla tudi redakcija v tekstu Sreznevskega.

Predno pa izpregovorim o tem, naj še omenim druge natise „Mlade Brede“. V starejših, kakor v A. Janežiča Cvetniku slovenske slovesnosti (prvi natis 1868, tretji natis 1870) ali v J. Sketa Slovenski čitanki za peti in šesti razred srednjih šol (prva izdaja 1889, tretja izdaja 1903), je prevzeta redakcija „Koledarčka“, v novejših, kakor I. Grafenauerja Slovenski čitanki za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol I. (1921) ter F. Bevka „Mlada Zora. Narodne pripovedne pesmi“ (Gorica 1924) pa po Štreklju redakcija „Čbelice“, ki je sama doživela drugi natis (Novo mesto 1883). V šolskih čitankah so se seveda iz didaktiško-pedagoških razlogov opustili nekateri stih (pri Grafenauerju osem) in izvedle neke jezikovne izpremembe. Razen tega pripominja Grafenauer (str. 291), da Žakljev zapisek ni pristno naroden in da je balada prvotno nemškega izvora, o čemer glej še pozneje. Prvo, rokopisno redakcijo ali verzijo, natisnjeno v DS 1913, je ponatisnil J. Glonar, Stare žalostne, Slovenske pripovedne narodne pesmi (V Ljubljani 1939, str. 64 sl.). Literaturno so uporabili pesem o „Mladi Bredi“ F. Milčinski, „Mlada Breda in Deveti kralj“ (Pravljice, str. 81 sl., v Ljubljani 1911), I. Pregelj „Mlada Breda. Povest“ (Večernice, 67. zv., v Celovcu 1913), ki je pesmi dal tudi svojo obliko (str. 103 sl.) ter J. Lavtizar, „Mlada Breda, spevoigra na podlagi narodne pesmi. Besedilo k opereti“ (Ljubljana 1927). Kakor sem slišal, se pripravlja še balet „Mlada Breda“ z že gotovim rokopisnim besedilom. Nedavno (1938) je posvetila „Mladi Bredi“ tudi razpravo Darinka A. Stojanović, Несрећна и гоњена девојка. Прилог овом типу у нашој књижевности (Прилози XVIII. Посвећено Павлу Поповићу. Str. 585—9). V njej pisateljica primerja skupino pesmi pri Štreklju pod naslovom „Nesrečna nevesta“ (I,

¹⁸ Prim. še v slovstvenih zgodovinah, kjer se „Mlada Breda“ poleg drugega splošno označuje kot ena izmed najlepših narodnih pesmi. I. Grafenauer, Zgodovina novejšega slovstva II, 185-6 (Ljubljana 1911): „V petem zvezku „Krajske Čbelice“ je (Žakelj) . . . objavil nekatere izmed najlepših narodnih pesmi . . . med njimi . . . „Mlado Bredo“. Besedilo . . . pa je Ledinski močno preuredil, popravil jih je mogoče potem tudi še Prešeren“ (toda to se vkljub opozorilu na spis „Iz Kastelčeve zapuščine“, str. 17 sl. za „Mlado Bredo“ ne da dokazati). Id., Kratka zgodovina slovenskega slovstva, 2. izd., str. 177 (Ljubljana 1920): „ . . . pod Vrazovim vplivom je (Ž.) nabiral slovenske narodne pesmi; zapisal je nekaj najlepših, kar jih imamo, in jih priobčil — resda močno predelane . . . („Mlada Breda“ . . .)“. A. Slodnjak, Pregled slovenskega slovstva, str. 162 (Ljubljana 1934): „Ledinski je zaslužen tudi kot zapisovalec narodnih pesmi, čeprav jih je po vzgledu takratnih nabirateljev popravil v jezikovnem, tu in tam morda celo v vsebinskem pogledu. V Idrijskih hribih je nabral nekaj najlepših slovenskih narodnih balad in romanc („Mlada Breda“ . . .), ki pa je žal vse priredil zelo spretno in povprečnemu okusu primerno ter zabrisal glavni čar ljudske narodne umetnosti.“

Nr. 102—107) in po motivih podobne srbskohrvatske in podčrtava predvsem „Mlado Bredo“ Rodoljuba Ledinskega kot pesem, v kateri se poje o tipu „nesrečne in preganjane devojke“, z označbo: „Млада Бреда“ je petko lepa pesma, uglasbene forme, jedinstvena u svojoj vrsti u našoj narodnoj pesmi.“

„Mlado Bredo“, to nedvomno lepo in izredno zanimivo narodno balado, ki si je priborila, kakor kažejo mnogoteri natisi, izjave in uporabe, toliki sloves, pa tudi tekstne mnoge odsodbe, celo kot nekaj slovenski „Kraljčevski rokopis“, imamo tedaj sedaj izdano v štirih redakcijah, oziroma predelavah, ali bolje rečeno, v dveh glavnih redakcijah in treh variantah druge redakcije, prve jambске, druge trohejske, istega zapisovalca A. Žaklja — Rodoljuba Ledinskega: *A* v rokopisni ostalini iz l. 1838. (DS 1913 in v Gločarjevi zbirki slovenskih narodnih pesmi 1939), *Ba* v zapisu, danem Sreznevskemu, iz l. 1841. v zborniku Sreznevskega, *Bb* v izdaji v V. zv. „Krajske Čbelice“ iz l. 1848. (v ponatisih v drugi izdaji „Čbelice“ l. 1883., v „Pravem Slovincu“ l. 1849., v Novicah l. 1853., pri Štreklju I, 1895—8, pri Grafenauerju, Čitanka I, 1921 ter pri F. Bevku l. 1924.), *Bc* pa v „Koledarčku“ l. 1856. (v ponatisih v Nevenu l. 1856., Janežičevem Cvetniku l. 1868. i. dr. ter Sketu, Čitanka V—VI, 1889 i. dr.). Da so Žakljevi zapisi in izdaje res različne redakcije, oziroma variante predelav, se vidi poleg dvojnega metruma v *A* in *B* tudi že iz vnanjega znaka, da obsega *A* 143, *Ba* 166, *Bb* 180 in *Bc* 235 verzov. Ta mnogovrstnost v zvezi z gotovimi podatki pa nehoti vzbujata razna vprašanja in zastavlja probleme, ki za svojo rešitev ne zahtevajo le folklorističnega, temveč predvsem še ožjega filološkega dela in metode.

Radi lažje možnosti primerjanja in boljšega vpogleda v upravičenost nadaljnjih izvajanj naj sledi najprej paralelni tekst zapisa iz l. 1838. (*A*) in l. 1841. (*Ba*), in ker ta nima tekstu *A* odgovarjajočega konca, še ta konec po natisu iz l. 1848. (*Bb*). Ponatis je natančen, le da so popravljene očitne tiskovne pomote, ki se sicer omenjajo v pripombah, in da je v tekstu *A* nenatančni tisk *ě* — *ē* izenačen v *ē*. Pod črto so pridodane na osnovi teksta *Ba*, t. j. pod debelo tiskanimi številkami verzov *Ba* (na koncu *Bb*) variante iz *Bb* in *Bc* (zaznamovano kratko *b*, *c*) ter Žakljeve poprave k *A* (zaznamovano *Aa*). Pri variantah in popravah so opuščena opozorila na brezpomembne razlike v pravopisu, znakih na samoglasnikih, ločilih in v precej soglasni razdelitvi teksta po kiticah. Poleg variant obsegajo pripombe še komentar k nekim mestom in nekatere pripombe Sreznevskega (Srezn.) brez tu večinoma nepotrebnih, včasih tudi nepravilnih prevodov slovenskih besed in fraz. Ako je v pripombah nekaj malega radi komentarja iz uvodnih izvajanj ponovljenega, menda ne škodi. V komentarju so tu pa tam vpoštevane tudi dialektične zadeve. Govor Ledin, rojstnega kraja Žaklja-Ledinskega, preje podružnice Žirov, je smatrati po prof. Ramovša določitvi za pripadajoč črnovrškemu narečju (gl. F. Ramovš, Historična gramatika slovenskega jezika. VII. Dialekti, str. 92, 87 in 94 ter id., Dialektološka karta slovenskega jezika, str. 29). Tudi Macun (v pripombah Mač.) govori, da je pesem pisana v jeziku, kakor se govori v Idriji, a Žakelj sam jo označuje v Koledarčku str. 45 kot „Narodno balado iz

idrijskih hribov“. Pač pa so Ledine, ki so zdaj pod Italijo, na severni meji črnovrškega narečja in na meji treh, črnovrškega, poljanskega in cerkljanskega. V poštev bi moglo priti zlasti še poljansko narečje, ker je Žakljeva mati Ana, z dekliškim priimkom Ažbe, bila morda iz poljanskega okraja doma, kjer so Ažbeti rodom iz Javorja, kakor se je lahko prepričati iz Koledarjev Družbe sv. Mohorja starejših let (n. pr. l. 1900., str. 96). Za druga obvestila o materi se imam zahvaliti gosp. župniku v Ledinah Janku Žagarju, ki si je mnogo prizadel, da bi dognal posebno tudi še leto smrti matere, kar bi bilo za neke izsledke te razprave važno, ne oziraje se na to, da Žakljeva mati, ki nam je ohranila lepe narodne balade in morala biti izredno nadarjena narodna pevka, že sama na sebi zasluži vso pozornost in natančnejši življenjepis. Ona je nekak slovenski ženski Filip Višnjič (1765—1834), ki je bil največji srbski narodni pesnik guslar, od katerega je Vuk Karadžić zapisal več narodnih epskih pesmi in o katerem je pisal takratnemu fruškogorskemu (šišatovačkemu) arhimandritu Lukijanu Mušickemu 6. marca 1817: „Дозовите Филипа Слѣпца — Вишњиѣ је бил слеп — (ако нѣе отишао у Србию) па га запытайте колико има како е ослѣпѣло, и одашта; и остала сва нѣгова приключенія (н. п. кадъ се оженио, докле е путовао и шта му се знаменито догадъяло и т. д.) па попишите, те нам' пошљите (то особито жели Г-д. Копытаръ)“ (Букова преписка II, 146). F. Višnjiću je zlasti v novejšem času posvečenih že več del.¹⁹ Naj služi ta omemba tudi kot apel za zbiranje nadaljnjih natančnih podatkov k življenjepisju Žakljeve matere, v vdovstvu poročene Pagon. Važen bi bil, kakor že rečeno, posebno datum njene smrti.

Dialektične podatke k nekim mestom v tekstih mi je podal profesor I. Tominec, ki je rodom iz Črnega vrha. Za njegovo izkazano mi ljubeznivost se mu lepo zahvaljujem. Komentar bi bilo seveda mogoče razširiti, zlasti v jezikovnoprimerjalnem oziru, književnojezikovnem in dialektičnem. Toda o tem in o inačicah iste narodne pesmi iz drugih slovenskih krajev (Štrekelj I 162—173, šte. 102—107 Nesrečna nevesta. „Mlada Breda“: šte. 102 s 116 trohejskimi verzi zapisal M. Valjavec iz Kléč na Gorenjskem, — šte. 103 je zapis A. Žaklja —, šte. 104 z 38 verzi neenakomernega ritma z melodijo zapisal St. Vraz iz ljutomerske okolice, šte. 105 in 106 s 43 in 54 verzi neenakomernega ritma zapisal O. Caf iz Frama na Štajerskem ter šte. 107 s 76 trohejskimi verzi zapisal M. Ravnikar-Poženčan na Kranjskem z očitvidnimi izpremembami, ker je, kakor pravi Štrekelj I 172, „pesem porazdelil v štirivrstične strofe“) bo govora še pozneje. O še neomenjenih in manj navadnih kraticah glej pod črto.²⁰

¹⁹ Зборник у славу Филипа Вишњића и народне песме. (Београд 1935.) Пјесме Филипа Вишњића у редакцији и с преговором Б. Томића. Научно издање. (Београд 1935.) Прим. tudi Narodna enciklopedija IV, 1099.

²⁰ Kratice v pripombah: dial. = dialektično, gl. = glej, i. pod. = in podobno, nadaljev. = nadaljevanje, nam. = namesto, neprav. = nepravilno, pod. = podobno, poprav. = popravljenost, prim. = primerjaj, rkp. = rokopis, tisk. pom. = tiskovna pomota, v. = verz.

1 Práv zgódej Brěda je vzstájala,
Kákor je zmirej bila vájena;
In šla je góri v górnje líne stat.

Širóko líne je odpěrala,

5 Na rávno pólje dóli glědala;

Na pólji vglědala meglíčico,
In še takó mi právi, govori:

Le sim mi pójte stára mati vi!

De mēni budete povědali,

10 Kaj je letá z 'ana meglíčica

Al je meglíčica ta od vodě,

Al je meglíčica ta od gorě?

K nji máti skěrbna úrno perletí,

In še takó mi právi, govori:

15 To pa noběna meglíčica ni!

Oj! sápa úrnih túrških konj je tó,

Zdej Brěda! Túrki po-te jezdiyo.

Še Brěda dóli páde in omedlí,

Po tēm še mi pa góri še zbudí,

20 In še takó mi právi, govori:

Ne dájte máti! húd'mu Túrku me

Turk sílno húdo máter mi imá

Mu umóřila je žě ósim žěn

In mēne túdi umóřiti zná. —

25 Vse kár po zěmlji lěze ino grě

1 Breda vstane, ko se dan zazori,

sim těr tje sprehaja se po dvori,

ide si odpirat gornje líne,

ide gledat dóli na ravnine.

5 Ko po ravnim polji se ozira,
vidi, kak se tam mēglica zbira.

»Ljuba mati, urno gōr stanite,

ljuba mati, rōčno mi zložite:

al je ta mēglica od vodice?

10 al je ta mēglica od gorice?

al oblak je toče hudourne
izpod neba zgnan od sile burne?»

Skěrbna mati urno pēspešila,

in je svōji hčerki govori:

15 »Ni ne ta mēglica od vodice,

ni ne ta mēglica od gorice,

tud oblak ni toče hudourne

izpod neba zgnan od sile burne;

to je sapa Túrških konj mēglěna,

20 ki jih polna je stezà zelena.

Turki po te jezdiyo, aj Breda.

Ne prihajaj mi tak sílno blėda!»

Od strahù je Breda obledela,

Od britkōsti skōraj omědlela.

25 »Kaj vas prosim, mila mōja mati,

o nikarte mēne Turku datí!

Kaj mi bo počet nēvesti ptuji?

Turk je hūd, in njega mat' še huji;

prim. 31

prim. 32

kar po zěmlji leze ino grede,

1 b 1 Brěda kakor b 22 blėda. Prim. Prešeren, Slovo od mladosti „kō se je dan zazori“ (Krajnska čbelica I 22). Po prof. I. Tomincu črnovrško-lahko „zor se dēla“. — 2 b 2 (c 2) Se sprehaja sēm ter tje po dvori — (c);. Taka stava enklitik, tu in dalje, je bolj narodna. Prim. gori Macunova izvajanja. — 3 b 3 (c 3) Si odperat ide (c grede). — ib. Srezn. li na okno bъ кровлѣ, Mac. li ne prozori, osobito na tornjevih. — 4 c 4 Gledat grede. — 6 b 6 meglíca (gori ē za a, prim. tudi ēr za ř). — Med 6—7 c 7—8. Urno k svoji materi mi tēče, Jo pokliče berhko, in ji rēče. 7 c 9 Skerbna. — ib. b 7, c 9 urno mi vstanite. — 8 c 10 Oj vstanite, in mi razložite. — ib. Srezn. zložiti skazatъ, обяснитъ; нар. выложитъ. — 9—10 Aa 11—12 Ali meglíčica je od vodě, Ali meglíčica je od gore?; naglas v tekstu A po jamskem metru na -ě v vodě, gorě po podatku prof. I. Tomina ni dial. črnovrški, tu je od vodě, od gōre i. pod.; b 9—10, c 11—12 Al meglíca ta je. — 12 od sile burne je umevno in tudi po prof. I. Tomincu le književno. — 13 c 15 urno s postelje vstala. — 14 b 14 Tak je, c 16—18 In je mladi Bredi razlagvala: „Oj poslušaj mila hčerka moja, kaj ti pravim skerbna mati tvoja. — 15—18 Prim. 9—11, A 11—12. — 15 Aa 15 To pa že nikakšna meglíčica ni! — 15, 16 b 15, 16, c 19, 20 Ta meglíca ni ne. — 21 c 25 oj, b 21 — Aj, Brěda! — 22 b 22 blėda kakor 21 Brěda. — 23 Srezn. tisk. pom. od strahù, b 23, c 27 od strahù. — 24 Srezn. skōraj vnezapno, Mac. skoraj brzo, malone. — 25 c 29 moja mila. — 27 b 27 Kaj počet' mi bo, c 31 Kaj počela bom v deželi ptuji? — 28 c 32 hūd, njegova. — 29 grede (gl. še 117 in 137) prim. v Valjavčevem zapisu variante

Od njě hudōbe kaj povēdat' vē!

Mi strūpa v vīnu bo napīvala
In v krūhu ga mi bo ponūjala. —
Tak mladi Brēdi māti govori:

30 Kadēr bo taša ti napivala
Zlī vīno na zelēno trātico
In zlī ga tud' na sīlno skālico;

Kadēr ti kruha bo ponujala
ga vērgla bodeš mlad'mu kūžetu.

35 Tako pa mlāda Brēda govori:
Ko bōte bālo mi naklādali,
Naklādali in v skrinjo bāsali,
Denīte zgōrej pečō šlārastō,

Ker nar poprēd jo bōdem nūcala,
40 Bom rāne serēne si mašila ž-njo.
Tako mi Brēda dālje govori:

Ko bōjo tūrski svātje sim peršlī,

Za nōvo mizo zasadīte jih,
In napojite in napāste jih;

45 Kader si bodejo napivalī,

30 kaj od nje hudōbe pravī vede.
Osēm žen je sinu že vmorila,
tudi mēne bi vmorit vtegnila;
strupa mi bo v vīnu napivala,
strupa mi bo v kruhu ponujala.»

35 Dōbro me poslušaj, hčērka mōja,
kaj ti pravim, skērbna mati tvōja:
ko ti huda taša bo napila,
bodeš vīno dōl na trato zlila;
al ga zlila boš na skalo sivo,
40 z ktere kuha apnar apno živo;
ko ti bode kruha ponujala
ga boš mladimu šenetu dala.»

Mlada Breda se zajoka huje,
svōji materi tak beseduje:
45 »Ko mi bote balo nakladali,
nakladali, v skrinjo jo spravljali,
pečō šlarasto mi zgor denite,
jo vērh vsiga blaga položite:
pečō bōdem najpred potreb'vala,
50 ž njo si serēne rane zavez'vala.»

Mlada Breda dālje govorila:
»Kaj še pravim vam, vi mati mila:
kadar bojo Turki perjahali
in raz kōnje nā tla poskakali,
55 jih vi gōr za mizo posadite,
dōbro jih napaste, napojite;
ko si bojo jeli napivati,

„Mlade Brede“ iz Kleč na Gorenjskem v. 71, 78 (Štrekelj I. 163). V Črnem vrhu je sedaj gre. Za starejšo dobo in za pesem pa je prva oblika povsem mogoča.

30 b 30, c 34 Od hudōbe njě kaj. — 33, 34 Naglas A 27, 28 napivala, ponūjala po podatku prof. I. Tomince ni dial. črnovrški, tu je napivala, ponujala; ni pa tako tudi v infinitivu. — 34 c 38 Ga v pogači (prim. 122, 125, 133, 143, A 90, 96, 102, toda 112 v krūhu) mi bo. — 37 c 41 Če ti. — 38 b 38 vīno ti, c 42 Boš pa vince ti. — 40 c 44 Ki ž nje. Prim. pod. slučaje še 88 in 130 ter Žakelj, Koled. 45 „tū in tam stoji sedaj namesto „s katere“, „s kateriga“ — „ki ž-nje“, „ki ž njim“ itd. Tako so mati skozi in skozi peli; ali jaz duha našega pri mena takrat še ne dobro spoznaje sem jo po nemško mislil olepotičiti, ter sem zabredel v neslovenski duh; sedaj sem opustil vse tiste napačne prestroje“. Po prof. I. Tomincu je ta verz pristno naroden, dasi ga ni v tekstu A. — 41 c 45 Če pogače ti bo. — 42 b 42, c 46 Ga (c jo) šenētu (Žakelj, Koled. 45 „šēne, po dolensko ščēne mlad psiček) mladimu boš. — 44 b 44, (c 48) Materi še tāko (c to-le). — 45 c 49 Kdar mi boste balo nakladala. A 36, 37 naklādali ni dial. črnovrško, kar je sorodno ledinskemu nad Idrijo; po podatku prof. I. Tomince je naglas naklādāli. — 46 c 50 Nakladala, spravljala. — 47 b 47 šlarasto mi pečō. Srezn. šlarast покрывальный, покровный: šlar (Schleier) покрывало. Mac. šlarast od koprene. Žakelj, Koled. 45 „šlarasto morebiti iz nemškega „Schleier“, akoravno pri nas pomeni šlar neko vrsto bolj žlahtnega platna“. Prim. v zapisu variante (s Kranjskega) M. Ravnikarja-Požencana v. 23, 26, 42, 46 tank (tanki) šljār. Pleteršnik (Levstik rkp.) šlar ein Kopftuch aus durchsichtigem Zeug, tudi ein durchsichtiger Zeug. Po prof. I. Tomincu izraz šlarast sedaj ni znan. — ib. c 51 mi dobro zvite. — 48 Naglas vsiga i. pod. je po prof. I. Tomincu dial. črnovrški. — 49 b 49 Pēče, c 53 Nar popred bom pečē; A_a 39 bom potreb'vala, toda to po prof. I. Tomincu v Črnem vrhu sedaj ni znano. — 50 A_a 40 vez'vala. — 53 b 53 perjahāli (prim. 113), po prof. I. Tomincu dial. črnovrško perjahali, ni to torej rima z glagolom poskakāli; c 57 Oj, kdar bojo Turki perdirjali. — 54 b 54 raz kōnja, enako 114, toda 64 raz kōnje. — 55 c 59 Jih za mizo gori; A_a 43 posadite. — 56 b 56, c 60 Jih gostite dōbro. Končni glagol bi bil po prof. I. Tomincu napojte. — 57 c 61 Kdar si bodo.

In še po mládi Bredi prašali.
Takrát, pa po-me vi pošiljajte.

In túrški svátje kmálo so peršli,

Za nóvo mizo mat' jih posadí,
50 Napáse dóbro jih in napoji;
So jeli svatje si napivati
In še po mladi Bredi prašati.

Zdej Brédo mládo jim perpéljejo
Za mízo Túrki jo posájajo

55 Potém mi jo na konj'ča posadě,
In úrno z Brédo proč derče,
De děla gósta se mēglíčica
Mēglíčica, oj konjska sapíca.

Se zmakne mladi Brédi sēdlice,
60 So v sēdlu nóvo ble šíletice

in po mladi Bredi vpraševati,
takrát, mati, po me vi pošljite,
60 takrát hud'mu Turku me peljite. < —

Ko je mati balo nakladala,
nakladala, v skrinjo jo spravljala,
so že Turški svatje prijahali,
in raz kónje na tla poskakali;

65 mat jih je za mizo posadila,
jih napasla, dobro napojila.
Svatje so si jeli napivati,
jeli so po Bredi vpraševati.

Urno mati po njo je poslala,
70 Hud'mu Turku jo je perpéljala.
Gór za mizo so jo posadili,
ž njo za mizo drago vince pili.

Se perpéljejo mi mlad'ga konja,
ki je urn, ko vérh gorá postonja;

75 Na nj mi mlado Bređo posadijo,
in po ravnim polji proč zderčijo,
de se dela gosta mi mēglíca,
oj mēglíca Turških konj sapíca.

V diru se mi Brédin konj spotakne,
80 se spotakne, se mu sedlo zmakne.
V sedlu je bodalo skrito bilo,

58 c 62 poprašvati. A 46 prašali po jamskem metrumu ne odgovarja dial. črnovrškemu prašali kakor tudi A 45 napivali (prim. 32, 33). — 59 c 63 po me mati. — 60 c 64 hudim Turkam. — 61—62 Prim. 45—46. — Med 62—63 c 67—68 Ji je pečo šlarasto povila, Jo verh vsiga blaga položila (prim. 47—48, c 51—52). — 63—70 Prim. 53—60. — 63 Srezn. tisk. pom. se; b 63 prijaháli (gl. 53), c 69 Zdať so Turki-svatje perdírjali (prim. 53, c 57). — 65 c 71 Mati ji za; A 49 tisk. pom. pozadí. — 66 b 66, c 72 Jih gostíla, prim. 56. — 67 Srezn. neprav. so jeli *ѣла, куманн*, vendar 94 ja mem, je ti *чанн, начанн*, 121 jela je *чана*; c 73 Jeli so si svatje. — 68 A_a 52 Jeli so po Brédi spraševati. — 69 c 75 Skerbna-mati. — 70 c 76 Hudim Turkam, prim. 60, c 64. — 72 c 78 Ž njo rebulo, sladko vince. Mac. „Rebula u pokrajini oko Gorice najsladje vino. Ovdje treba opaziti, da se Turčin vinom-nudi, kao što i to da Turčin ide po kršćansku djevojku, što dokazuje da je ovu pjesmu sačinio čovjek, kojemu nису bili dovoljno poznati turski običaji. Takovih pogrešakah teško da imade u ikojoj štokavskoj narodnoj pjesmi. — Med 72—73 c 79—84 Mladi ženin izzad mize skoči, Se perkloni Bredi, ob dlan počí: „Kaj ti pravim túrška mati moja, Mati moja, skerbna taša tvoja; Peš ne bo ne Breda mi hodila, Bi po daljnim potu se vtrudila. — 73 b 73 Mladiga še pripeljájo, c 85 Jaz ji pošljem belca, mlad'ga konja (nadaljev. c 79—84). — 74 Srezn. ko vérh gorá postonja *этого выражения не понимаю*. Mac. *postonj, postonja* oró s toga Postonja Adelsberg. Prim. Pleteršnik postojna, postojen Adler. Po prof. I. Tomincu ta izraz v Črnem vrhu sedaj ni znan. — Med 74—75 c 87—100 S žame-tovim sedlam osedlala, Z zlato berzdo sim ga oberzdala; Dajte zobati pšenice zrele, Dajte piti mu rebule bele (prim. 72, c 78 in v. Vodnikovem zapisu pesmi „Lambergar in Pegam“ v. 61—63 „Koniča maš, ko tičico, Zlato zoble všeničico, pié sladko rebúlico. Štrekelj I 36, pod. še 40, 43, 45); Na nj mi mlado Bređo posadite (prim. 75 = c 101). V diru mi jo v grad moj pripeljite.“ Hlap'c perpelje belca, mlad'ga konja, Ki je urn, ko verh gorá postonja (k zadnjima dvema verzoma c 93—94 prim. 73—74, c 85—86). Dajo zobati pšenice zrele, Dajo piti mu rebule bele (prim. med 74—75, c 89—90); S žametovim sedlam osedljajo, Z zlato berzdo ga mi oberzdajo (prim. med 74—75, c 87—88); Spenja se, ob tla z nogami bije; Spod podkvá mu jasna iskra sije. — 75 A 55 na konj'ča prim. v narodnih pesmih „Bom-kupil konj'ča“ ali „Moj očka imajo konča dva“ (Štrekelj II 352, 469). Izraz je po prof. I. Tomincu domač. — 76 c 102 Ž njo... v dir derčijo. — 77—78 Prim. 15, 19. — 78 b 78, c 104 sapíca, dial. črnovrško je sapca. — 79 c 105 se pa Bredi. — 81 A_a 60 blo šíletice („so“ ni poprav.), c 107 bodalce.

Se zbódlá Bréda je v sérčice.

Mlad ženin pa še pravi govori:
Oj kaj jest právim, svatje vam, moj!
To naredili máti so húdi
65 So umorili mi žé osim žen
Še to mi umoriti hóčejo. —

Takó še ženin dalje govori:

Oj, kaj ti pravim mládi hlapéč moj
Popravi mládi Brédi sédlíce.
70 Takó je pa še mládi hlápeč djál:

Kdor mi bo pa per mládi Brédi spal,
Ta náj ji tudi sédlíce popráv!
Tako pa mláda Bréda govori:
Oj, kaj ti právim mládi ženin moj!
75 Odpri mi urno skrinjo písano,
In vúnkej vzémi péčo šlarasto,
De ráno bódem zamašila z-njo.
In kaj ti pa še právim ženin mlad

Al je še dáleč tje v tvoj grad?
80 Le molči, molči, mláda Brédica!

Bredi se je v serce zasadilo.

Mládi ženin bérz'ga kónja vstavi,
kónja vstavi, svójim svatim pravi:

85 »To m' je huda máti naredila,
osém žen mi je že pomorila:
še devéto mi vmoriti hóče,
brez ktére mi ni živét mogoče.«

Mládi ženin dalje beseduje,
90 svój'mu mal'mu hlapcu ukazuje:
»Kaj ti právim, urni hlapéč mali,
sedlíce popravi Bredi zali.«

Hlapéč se začne izgovarjati,
ženinu se jame ustavljati:
95 »Kdor kušval bo Bredo drev in davi,
naj ji tudi sédlíce popravi.«

Mláda Bréda kliče žen'na k sèbi.
»Kaj jás pravim, mili ženin, tebi:
hiti skrinjo písano odpreti,
100 hiti péčo šlarasto ž nje vzeti,
ž njo si bodem ráno zavezala.«

Še mi beseduje Bréda zala:
»Póvej mēni, ženin serca mój'ga,
je li deleč še do grada tvój'ga?«
105 »Mólči, mólči, draga Bréda mój'a,
zdáj bo kóněc truda ino znój'a;

82 c 108 Se je Bredi v persi. — 83 ni v c (med 108—109). — 85 c 110 To mi huda mati je storila. — 85—87 Prim. 28, 31—32, A 22—24. — 88 b 88 Brez katere ni, c 113 Ki živet' brez nje mi ni (prim. 40, c 44). — 89—96 je Grafenauer, Slovenska čitanka I 30 (1921) izpustil. — 89 c 114 Turek-ženin. — 90 c 115 Hlap'cu mal'mu on tak. — 91, 93 A 68, 70 hlapéč (prof. Tom. neznan) kakor pobeč Vodnik; Pésme 1840, str. 33, 95. Vraz 35 hlapčeci. — 92 c 117 Oj popravi sedlo. — 93, 94 Črnovrško je izgovarjat, ustavljat. — 93 b 93 začne se (prim. 121, 122 jéla), c 118 Jame hlapce se. — 94 b 94 se začne. — 95 Srezn. v tekstu kušval, c 120 kuševal. Izraz je bil tedaj tudi v književnem jeziku v rabi (prim. Krajnska Zhběliza I 82 i. dr.). — 96 c 121 Naj ji pa še. — Med 96—97 c 121—125 Mládi ženin pa za stegno segne, Britko sabljo iz nožnic potegne. „Ti, in mati!“ (prim. Bleiweis, Koled. 45 „besede »Ti in mati« silijo človeka več pričakovati, kakor v pesmi bere“.) jaró (Zakelj, Koled. 45 „jaró pomeni serdito, zlobno, wild, tobend, kakor v ilirskem, ruskem in staročeskem; na Slovenskem te besede razun v tej pesmi še nikdar nisem slišal; naj se tedaj ohrani“. Mac. navaja štaj. klopotec jaren glas ima. Prof. I. Tominec verjame, da je bil ta izraz domač v pesmi (prim. razjarjen); on zavpije, In rekoč mu glavo proč odbije. — 97 c 126 kličé Turka. — 98 c 127 „Turek-ženin (prim. 89, c 114), kaj. — ib. b 98, c 127 jaz. — Med 98—99 c 128—131 Ko je mati balo nakladala, Nakladala, v skrinjo jo spravljala, Mi je péčo šlarasto povila, Jo verh vsiga blaga položila. Prim. 45—48, c 49—52. — 99—101 Prim. 46—47, 50. — 99 A_a 75 Hiti skrinjo písano odpreti. Jambski naglas v tekstu A 75 odpri po podatku prof. I. Tomince na dial. črnovrški, tu je *ǫpər*. — 99, 100 c 132, 133 Rěci. — 99 A 75 tisk. pom. mu. — 100 b 100 'z njé. — 101 c 134 Ž njo bom serčno. — 102 b 102 Beseduje še mi, c 135 Beseduje dalje. — 103 b 103 Naglas Póvej odgovarja črnov. nar., enako Valj. 105. — Med 104—105 c 138—139 Ženin Bredi ráno zavezuje, Jo tolaži, tak ji beseduje. — 105 Zakelj, Koled. 45 „molči, molči“ podvojeno pomeni „čakaj“. — 105—106 b 105—106 mój'a draga Bréda! Sej žé nama grad na proti gléda, c 140—141 moja mláda Bréda, Sej že nama turn nasproti gléda. — 106 Srezn. trud in znoj óbda в горе. — Med (106)—107 c 142—148: c 142—145 glej dolí 109—112, a prim. gori 75—78; c 146—148 V diru praša Bréda žen'na svoj'ga: „Je li dalje še do grada tvój'ga?“ „Mólči, mólči, moja Bréda mláda, ...“ (prim. 103—105, c 136—137, 140).

Sej se že vidi zlata strešica.

Še mi čez ravno polje jezdijo
Tak kakor tice v zraku letajo.

In kader v beli grad perjézdijo
85 Perjézdijo in še perdirjajo,

Na dvóru taša jih perčakvala
Tako je Brédi pregovárjala:
Vse kar po zémli léze ino gré
Je od lepote právilo tvoje
90 Pa vúnder si ti vsa prebrešena.

Zdej Brédi táša je napívala
In ji pogáče je ponújala
In še takó je pergovárjala:
Sfnljoval pi rudeče vinčice
95 Iméla boš rudéče líčice;
Če pa pogáčo boš pokušala
Postála lépši bódeš od snegá.

Al zlíla na zeléno trátrico
Je Bréda vínce, in na skálico;

100 Se posušila je vsa trátrica
In razvalila se je skálica, —
Pogáčo dála psétu mládimu —

sej se vidi že strešica zlata,
sej se vid'jo že sreberna vrata.«

Se čez ravno polje v dir dèrčijo,
110 kakor v zraku líčice letijo,
de se dela gosta mi mèglica,
oj mèglica, turških konj sapica,
Ko so v beli grad mi prijahali,

in raz kónje ná tla poskakali;
115 jih je taša v dvori pričakvala;
mlado Bredo je ogovarjala:
»Kar po zémli léze ino grede,
od lepóte tvóje pravít vede;
vendar nisi tak cveteč'ga lica,
120 kakor gre od tēbe govorica.

Zdaj je Bredi jela napivati,
jela ji pogáče ponujati:

»Če boš pila vinčice rudeče,
boš iméla lice bólj cveteče;
125 če boš pa pogáčo pokušala,
mi boš lépši od snegá postala.«

Mlada Breda vinčica ni pila,
na zeleno trato ga je zlíla;
in ga zlíla je na skalo sivo,
130 z ktere kuha apnar apno živo:
trata se je v migljeju vsušila,
v migljeju se skala razvalila.
In pogáčo da šenetu jesti,

107 b 107 strešica že, toda dial. črnovrško je stréšca (prim. 78), kar je tudi jambsko v A; c 149 Že se vidi zlata streha z grada. — Med 107—108 c 150—164: c 150—153 = c 142—145; c 154—155 = c 146—147; c 156—157 „Molči, molči Breda, roža rajska, Svetijo se tam že okna grajska (prim. c 140—141, 148—149); c 158—161 = c 142—145; c 162—163 = c 146—147 in 154—155; c 164 „Molči, molči moja Breda zlata, . . .“ (prim. c 140, 147 in 156). — 108 c 165 Vidijo se že. — 109—112 prim. 75—78, c 101—104, 142—145, 150—153, 158—161. — 109 c 142, 150, 158 po ravnim polji, enako a 76, b 76. — 112 b 112, c 145, 153, 161 sapica (prim. 78). — 113 b 113 prijaháli, c 166 perdirjali (prim. 53 in 63). — 114 b 114 raz kónja (prim. 54 in 64). — 115 c 168 v dvóru taša. — 116 c 169 tak nam. je; črnovrško ogovárjala ni rima s pričakvala. — 117 c 170 po svetu. — 118 A 89 Jambsko tvoje je dial. črnovrško tóje. — 119 A_a 90 prebrešena. Po sporočilu prof. Ramovša je zabeležil Josip Kenda (rokopis) za sv. Lucijo pri Tolminu prebléščen bled, izpremenjen v obraz (od straha, mraza) od prebléščiti. Ne more biti dvoma, da je gornje izpremenjena ta beseda. Izvajanje n. pr. iz dial. rez. brěsk (prim. Pleteršnik I. 55 in Berneker, Slav. etymol. Wörterbuch I 85 pod brěskъ) bi bilo pomensko težko. Prof. I. Tomincu ta izraz ni znan. — 121—122 Prim. tudi glede naglasa. 33, 34. — 121 c 174 Taša jela Bredi. — 122 b 122, c 175 Ji pogáče jéla. — 123 A_a 94 nevesta (prim. A 120). K sínljova gori v tekstu prim. Vodnik, Pesmi 1840, str. 38 sinovla (Pleteršnik sin óvlja). Izprememba je nastala po metatezi glasov. — 125 b 125, c 178 Če pogáčo bódeš (c pokušala); A 96 pokušala nima črnovrškega naglasa, tu je -ála. — 126 b 126 Boš pa polta béliiga, c 179 Boš pa polti bele. Po izjavi prof. I. Tominca je dial. črnovrško belga pouča, prim. Pleteršnik-Krelj polt masc. K od snegá v obeh tekstih prim. pri Prešernu, Mornar „Sneg beli njih živóta“ (Poezije 1847, str. 21, preje Illyr. Bl. 1844). To je seveda lahko narodno, toda naglas bi moral biti po prof. I. Tomincu dial. črnovrško od snéga. — 128—129 Prim. 38—39. — 129 c 182 Zlíla ga je še. — 130 c 183 Ki ž nje (prim. 40). — 131, 132 c 184 hipoma; 185 H-. Prim. Vodnik, Pesmi 1840, str. 44 v'migleju, črnovrško na migljeje. — 132 Srezn. tisk. pom. je, b 132, c 185 se. — 133 Srezn. tisk. pom. pogáčo (prim. 163 matéri), b 133 pogáče. — ib. Prim. 41—42.

- Na mēstu se razpōči psičik mi.
 Še tak mi mlāda Brēda govori:
- 105 Oj, kaj vam pravim hūda taša vi!
 Vse kar po zēmlji lēze ino grē,
 Vse od hudōbe vāše kaj povē
 Pa vūnder tōl'ko še nikōli ne,
 Oj taša! Kolikor hudōbni ste.
- 110 Ste umorili sinu osim žen
 In mēni tudi strup napivate,
 In v krūhu mi ga še ponūjate.
 Takō še Brēda dāljej govori:
 Oj, kaj ti pravim mlādi ženin moj!
- 115 Ki spāla bōdeva midvā nōcoj?
 Pokaži mi to svētlo kāmrico,
 In tudi to prebēlo pōstljico.
 Al stāra tāša prāvi govori:
- Per nas pa še navāde tāke ni;
 120 Kader nevēsto k nam perpēljejo
 Za svētlo kāmrico ne prāšajo
 In tūdi ne za bēlo pōstljico,
- Ampak za čērno kūhnjo prāšajo.
 Še ji pokāže ženin kāmrico
- 125 In ji pokāže bēlo pōstljico.
 Ko Brēda v bēli pōstljici leži,
 Si sērčne rāne urno odmaši;
 Tako mi pōtljej prāvi govori:
 Oj tēci, tēci gōrka, frišna kri!
- 130 Te ljubi materi poslāla bom
 Tje skōz' devēt dežēl na bēli dom
- Se nīkdar vēč ne bōve vīdile
 Ampak le v pēsmi bōve slišale.
- pa ženē razpōči se na mesti.
 135 Brēda je pa taši govorila:
 »Kaj vam pravim, taša vi nemila:
 kar po zēmlji leze ino grēde,
 kaj hudōbe od vas pravit vede;
 pa le vēndar tōl'ko ne, oj taša,
 140 kolikoršna je hudōba vāša.
 Osēm žen ste sinu že vmorila;
 tudi mēni strupa ste napila,
 ste v pogači mi ga ponujala.«
 Tak je Brēda svōj'mu možu djala:
 145 »Kaj ti pravim zdaj, moj ženin mladi:
 kje je mōja hramba v tvōjim gradi?
 kje je mōja izbica pisana?
 kje je mēni postelja poslana?
 Huda taša pravi ino reče:
 150 »To pa mēni v glavo iti neče,
 de pri nas imeli b' to navado,
 ko perpēljejo nevesto mlado,
 de b' za izbico popraševali,
 in de b' posteljo ogledovali;
 155 ampak taka je navada naša,
 de nevesta za ognjīše prāša.«
 V izbico jo mladi ženin pelje;
 v izbi ji pokāže dve postelje.
 V belo posteljo se Brēda vleže,
 160 urno sērčne rane si odveže.
 V zadnjīč še spregovori in pravi:
 »Tēci, tēci, sērca vir kērvavi,
 ljubi materi te bom poslala,
 ljubi materi v spomin te dala.
 165 Vadila me vēč ne bo na sveti,
 de b' saj slišala od mene peti!«

134 b 134, c 137 Al (c Pa) razpōči šēne. Naglas šēne (ne šēnē) odgovarja črnovrškemu narečju. A 103 na mestu z -u je črnovrško. — 135 c 138 Mlada Brēda taši. — 136 Izraz nemila je verjetno književen. Prim. pri Prešernu, K slovesu „Kamor sreče bo togōtne gnal nemili me ukāz“ in Sila spomina „Sama sodila si pred me nemilo“ (Poezije 1847, str. 15, 17, preje Illyr. Bl. 1842, 1844). Gl. 126. — 137—138 Prim. 29—30. — 137 Srezn. tisk. pom. grēde, b 137, c 190 grēde z ozkim ē kakor b 29, 138, c 191 vēde, prim. A 106, 107 grē, povē in 25, 26 grē, vē. — 138 c 191 Od hudobe vāše. — 139 c 192 Vendar toliko še ne. — 141—143 Prim. 31, 33—34 in 121—122. — 142 Srezn. tisk. pom. mēne. — 144 c 197 Še je. — Med 145—146 A_a 115 Kje. — 146 A_a 116 Pokaži mi še. Izraz kamrica je še sedaj črnovrški, poleg tega je tudi i spa. — 147 b 147, c 200 Kje je meni spavnica odbrana? — 148 A_a 117 Pokaži mi prebēlo p—. — 151 b 151 De b' imēli pri nas to, c 204 De imeli per nas bi. — 152 b 152, c 205 Ko (c Kdar) nevesto pripeljājo. — 153 b 153 De b' po spavni hrambi poprašvali, c 206 De po hrambi bi popraševala (prim. 146 in 147). — 154 b 154 Posteljo de bi, c 207 De bi postljo ona ogledvala. — 156 c 209 po ognjīšu. — 157 b 157, c 210 V spavnico (prim. 147, 146 in 153). — 158 b 158 Ji pokāže postelje dvē bēle, c 211 Rēče, de se post'lja ji postelje. — 159 b 159, c 212 V posteljo se mlada. — 161 c 214 Še tako. — 162 sērca vir kērvavi očitvidno književno proti A 129 gōrka frišna kri. — 163 b 163, c 216 Materi te ljubi (c mili); Srezn. tisk. pom. materi (prim. 133). — 164 b 164 Materi te dragi, c 217 Skerbni materi. — 165 Srezn. Vadila pomeni sicer po Pleteršniku (Vodnik-Caf), locken, kōdern, einladen“, toda c 218 Vidila, b 165 Nič vēč vid'la me in A 132 vidile govori za tisk. pom. — 166 b 166 Slišala de b' saj. S tem verzom se konča tekst a (Srezn.), vsi ostali, tudi A, pa imajo še dostavek.

Takó mi právi ženin mladih lét:

135 Imèl sim pobič že nevěst devět
Pa per noběni nisim pobič spal
Per tēbi, Brěda! hočem pa zaspāt'.
In nikdar nōčem več od tēbe vzstat'.
Po hiši hōdi táša, govori:

140 Oj kaj vam právim zdej, sosēdje vi!
In drūgim vsim, ki svātje ste mojí!
Dozdej ste bili svātje vi mojí

143 Zdej bod'te pa pogrēbci, svātje vi!

B b (1848, Čbel.)

Še se mladi ženin mi zajoka,
Se zajoka milo in zastoka:

170 »Kaj vam pravim, huda mati moja,
Bog vam daj življenje brez pokoja!
Žén devět ste že izbrala meni,
Ali spal še nisim pri nobeni!
Tū pri Brědi hočem pa zaspāti,
Nikdar ve od Brěde nočem vstati!«

175 Huda taša gōr in dōli hodi,
Od hudōbe se ji glava blodi:
»Kaj vam pravim, vi sosēdje, bratje,
In vam drugim, ki ste mōji svatje!
Ženitvanje ste vi pričakvali,
180 Bodete pa zdaj ju — pokopali!«

b 167, c 221 Mladi ženin-Turek se (prim. 89, c 114 in 98, c 127). — b 170 = c 225 brez pokoja je književno. — b 176 c 231 v glavi. (Prim. v Vodnikovem zapisu pesmi „Ravbar“ Misel se mu v glavi blodi (Kranjska Čbelica III:70, Štrekelj I 51). — b 178 A 141 mojí ni črnovrško, tu je mój'. — b 179 c 234 so (pač tisk. pom. za smo, prim. 235 bomo) mi. Zadnja dva verza sta tudi Macunu manj jasna (gl. gori). — b 180 c 235 Juter ju pa bomo, A_a 143 bodite pogrēbci.

(Še pride.)